

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

szépirodalom, kereskedelem, ipar, gazdaság, tudomány és művészet köréből.

Megjelen a lap legalább egy iven július hó 1-től kezdve minden hó 1-én, 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postáni szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt., félévre 3 frt. — Minden egész éves előfizető a lapalajdonos kölcsön-könyvtárát az eddig fentálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nyílt tér egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábas Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. s bélyegdíjért 30 kr. fizetendő. — A beiktatási díj s a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, úgy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Egy megtört sugar.

I.

„végre is szerintem, tudományos emberből lehet nagy költő, de költőből par excellence tudományos soha!”

Igy nyilatkozik Mecsekháti, a „Fény- és árnyoldalak” szerintem oly jeles festője, hogy igazán szép gondolatai nálam visszhangra találtak; s csupán azon lángoló szeretetből, mivel lelkem a költészethez, s a par excellence, költőkhez; kiválólag pedig mindkettő által legszebben nevelt ifjúsághoz olvadva van; nem hagyhatom válasz nélkül fentebbi állítását.

Nem akarom pedig megczáfolni, hogy állítása annyira ellonkezik a tapasztalással, mi szerint a legtöbb tudomány ember, először költő volt, még pedig par excellence költő; a görögöket nem is említve, hol Homér volt a tudományok bibliája — elég Rousseau-, Voltairre-, Goethe-, Schiller-, Kölcsey- s Eötvösre hivatkoznom; míg ugynevezett par excellence tudományos emberekből, mint Aristoteles, Newton, Leibnitz, Kant, Hegel, hogy nagy költők lettek volna — nem tudom.

De mivel ez az igazságok azon fogalmán, lelkünk azon törvényén alapszik, a honnét az ifjúság nevelésére, s annyira sürgetett tudományossá képzésére egy oly szép elvet vonhatunk, melynek alkalmazása által mondhatjuk csak Mecsekhátival e szép jelszót: *in hoc vinces!*

Egyedül ez ok az, a miért felszólalok, s a költészetet s tudományt, a nevelést s tanítást párhuzamba állítom, hogy e legszebb, de legkevesebb megérdemelt nevet — „nevelt ifju” legalább megértsék azok, kik ezt tartják méltán legszebb s legdrágább kincsöknek, a neveletlen czimnél lealázóbb egy sinos.

Értsük meg hát először a szavakat.

Mi más a költészet, mint az igazságok

szép alakban felfogása s előteremtése — ezen legeredetibb nevén: poesis — mely tevést, az igazságok széppé tevést jelenti?

Mi más a tudomány, mint az igazságok elvont ismerete, a legegyszerűbb s világosabb szavakban s jegyekben előadása, e legtalálóbb jelszava szerint: „*simplex est sigillum veri!*”

Mig a poesis, a soha tagadásba nem vett állítás szerint isteni adomány, mit csak kifejleszteni lehet; a tudomány pedig a tanulmányozás, elsajátítás gyümölcse: ugyanezért a költészet — a nevelés; a tudomány — a tanítás körébe esik; s csak e kettő alkotja az ifju teljes kiképzését, csak ily képzett ifju érdemli meg a nevelt — czimet.

S mivel — tapasztalásom után mondhatom — e kettő képzési rendszerünkben egyesítve nincs: ez az oka azon általános panasznak, mi a fény- és árnyoldalakban is rajzolva van: hogy sok a sentimentalis vers, s kevés a komoly tudományok utáni törekvés!

Igy kimondva megérdemli, hogy ez életbevágó kérdés fölött alkalmilag egypár szót váltsunk s eszmét cseréljünk.

Tagadhatatlanul, mint igen sokban, páratlanul áll a görög nemzet: ugy e tekintetben is legszebb példányképpül áll a görög ifjúság. Ennek kiképzésében az általam fentebb állított nevelés és tanítás a legszebb egyensúlyban s összhangzásban volt. Nevelését képezte a zene s költészet, tanítását a nyelv, történet, s befejeztül a bölcsészet. S tagadhatatlan, hogy a legnagyobb szónokok, színmű-, történetírók, hősök és bölcsök ezek között voltak; kik valószínűleg Széchenyi szép felhívását: „mertek nagyok lenni, kik valami jobbra voltak hivatva, születve, kik egy szebb jövőnek lettek urai!”

Az ifjúság e képzési rendszeréhez leghasonlóbb az angol: s tagadhatatlanul a legkittünőbb szónokokat, költőket, s gyakorlati bölcsöket itt találjuk.

E tények okait, ismét méltó közelebbről fejtegetnünk. (Foly. köv.)

CSEPELY SÁNDOR.

Egy kis göcseji statistika.

(Vonatközlő L. Gy. urnak zala-egerszegi levelére.)

E lapok m. é. december 20-iki számában L. Gy. alájegyzéssel közölt vidéki levél írója fejszóját a táj- és népismeit buvárkodásnak nagy fájába amugy könnyedén belevágván, Zalának statistico-historiai, nemzetgazdasági, s ipartüzleti tekintetben egyik jelentékenyebb részéről, az ugynevezett Göcsejről oly idétlen képet faragott össze, melyet agyonzuzni ugyan semmi kedvem, — de lealázni akarok azért, mert nem tűrhetem, hogy a táj, melyet én büszkén nevezek szülőföldem tájának, a föld, melyből egy hantot én is bírok, s a nép mely menten az állcivilisatio salakjaitól, ősi tisztaságában ragyog, primitiv ismertetések miatt eredeti kvalitás- s típusából kiforgatva állíttassék az olvasó közönség elé, s ezáltal közművelődésre ható, ismeretterjesztő irány helyett ferde s hamis fogalom hirdettetvén, utóvégre saját fajunkra, önön kincsünkre se ismerhessünk. Már például, igen könnyen megtörténhetik, hogy levélíró említett közleménye után Göcsej szőlőkkel s hasznos erdőkkel koszoruzott vidékét sokan Izland terméketlen kőár hegyeivel, — egyenes-szívű, jobbra izmos alkatu népet pedig törpe eszkimók, sovány litij utik s pupos Quasimódók fresco alakjaival fogják azonosítani. Pedig csak egy tekintet e tősgyökeres magyar helységekbe, s meg fogunk győződni róla, mikép édes hazánknak, ugy nemzeti, mint nyelvészeti tekin-

TÁRCSA.

Boldogság.

Őszi est van... kis szobánkban
A lég enyhült, langymeleg.
Együtt ülünk: feleségem
Az ölemben érzeleg.

Keltnékből a mély sohajtás
Minden — zajra ám kevés!
Legfeljebb, ugy ráadásul
Néha még egy ölelés...

Mért is jön szó az ajkra,
— Bár beszélünk volna ok —
Hangos szó a szív beszéde:
Mindent, mindent eldobog!

Vágy, reményt, mit a jövőről
Alkot fényes képzetünk;
E tudatban egyesülvén
Boldogságunk, életünk.

Oh mi vagy, mi üdvözítő
Számunkra e gondolat...
Jer közelb — igy! édesem, hadd
Szívjam édes ajkad.

Ölelj át — meleg karodban
Teljék le e csendes est;
Lássam azt, mit arczodra a
Boldogságnak lángja fest.

S elmerengvén még sokáig
— Bár beszélünk volna ok —
Éreztük: hogy nem valánk, nem,
Soha ilyen — boldogok!

CONCHA KÁROLY.

Uti rajzok.

Hellbrunn, Hallein, s a Gollinger vizesés.

(Folytatás.)

Salzburgból önkéntelenül vonzza az utast a délre fekvő hatalmas hegyláncolat bájos vidéke, melyen márvány koronaként emelkedik a többnyire ködburkolta, „höhe Goll” 8 ezer láb-

nyi magasra, szédítő meredek szirtjein, hol már mind növény, mind állati élet kihaltnak látszik; meg-megjelen egy zerge csapat vigan szökdecselve, mig a másik pillanatban ijedten, nyíl sebességgel rohan odább, észrevevén két legnagyobb ellenei egyikét, vagy a kigyóként utána kúszó alpesi vadászt biztos fegyverével; vagy a fölötte vijjogó európai madárkirályt — a ropant nagyságu alpesi sast. — Kissé odább térül el az „Untersberg” mely inkább a Gigas-, s Titánok harcaiból fönmaradt óriási rom; mint hegyhez hasonló.

Lent, a mindinkább szűkebbülő völgyben a Salzach vize kanyarog száz, és száz só-terhes hajót cipelve hátán, a hires halleini bányákból.

Igen vén; de annál szebb fasor közt visz a kitünő jó ut a gróf Arco-féle izletes, s császári palotával diszelve Hellbrunba. — Gyönyörű fürdő, s igen sürten látogatott mulató helye a salzburgiaknak. Különösen megtekintésre méltó egy művészileg összerakott barlang oly hely-

tetben is hasznos, figyelemreméltó s kiegészítő részei azok. Levélíró azonban egy kerekded utirajzhoz mulhatlanul megkivántató, minden bővebb kutatási, s tapasztalatgyűjtési fáradságmas mesterséget melőzve, tán egypár vagy épen csak egy szegényebb sorst helységnek futólagos observálásból következtetett az egészre. Mert alig képzelhetjük, hogy szabad szemmel bíró ember Göcsej vidékén csak egyszer is végigmenve, be ne lássa azt, mikép az, egészben véve, hegy-völgyestáj ugyan, de nem mint levélíró ur nevezi — hegy vidék. Így szerinte a kisebb, nagyobb hegyekkel s szelid regényes dombokkal felbokrétázott Zalamegye csupa hegyvidék, s tán hegyvidék a Göcsejben levő osertamelléki s pákai síkmezőség is? Idiota tehát az, ki a göcsejieket hegylakóknak tartja, valamint az is, ki — mint levélíró ur — azt állítja, hogy a pálinkaivásban meglepő virtuozitással bírnak. Én részemről pálinkavirtuózt még soha sem láttam, de hiszem, hogy levélíró urat nem egy göcseji atyafi tudásaját szőlejen termett borával bizonyos dolgokban virtuózzá tenni. Kevés mennyiségű törkölyt és szilvaszeszt főznek ugyan, de fő kereskedelmi cikk itt a bor, mely Styriát s Vasmegye felső vidékét szívvigasztaló itallal látja el. *) — Ismertető ur — továbbá — axioma gyanánt mondja: „E falvakban minden idegennek kivétel nélkül csak egy ezime van“ stb. t. i. zsidó. Már megengedjen a tisztelt levélíró ur, de ki kell mondanom, hogy ezen állítása csak annyiban valósul, a mennyiben tán ép a saját személye iránti fogadtatásról következtetett az összes kaputos osztályra, — különben maga magának sem hinné el, hogy például; herezeg Eszterházy nemphi urodalmi tisztjeit, az itteni összes földesuri osztályt, s azt a sok bor- és fakereskedőt, hajhászt, mindennemű és rangu honoratiort, s a Göcsejt átszегő nagyobb közlekedési vonalokon naponta látható utast — a göcseji ember mind kivétel nélkül — zsidónak nézze. Feltűnő levélíróban azon Lavateri genialitás is, hogy a göcseji physiognomiák értelmi tekintetben épen nem tetszenek neki. Ez azután egyéni izlés dolga, vagy bizonyos körülményé, midőn t. i. megcsik, hogy másutt is, nemcsak Göcsejben az emberre — savanyu képet vágnak, — mert hogy a göcseji nép ősi, római colonia töredéke, s hogy már szent István korában Dux Haholdus zászlója alatt a kupaféle harcban részt vett — azt ha levélíró kívánja — documentizálhatjuk.

Hogy a morál itt rosz lábon állna, s hogy

*) Melleleg legyen mondva, a göcseji ember patriarchalis vendégszerető életet él, s kapuja az utas számára mindig tárva van, és azonban, levélíró ur figyelmét — meglehet — kikerülte, s a mindenütt — kivált állapodási helyeken — levő vendéglőkre s kurtakocsomákra sem aggott, különben azok nem létezését nem állította volna.

már nyoloz vagy tíz éves gyerkőczök rendszeren pálinkázni — az moró koholmány, — ellenkezőleg: a göcseji ember ha van is páriteze pálinkája, azt házi népe elől elzárni, és csak télen, erősebb munka alkalmával elővenni — szokta, — erkölcsiségre nézve pedig valóságos ünnepek és vasárnapokon a misét el nem mulasztó, ájtatos s nem épen industria nélküli népfaj ez. Végül nem hagyhatom említetlenül, hogy jó lesz, ha levélíró ur azon családok fát, melyekről a „szegh“ végzésű helyek elnevezettek, adandó alkalomkor megtekintendi. Azokból megtudhatja; mikép említett családok nem compossessorátusi potiorok, hanem egyedüli birtokosok — possessores — voltak.

Egyébiránt, az ugynevezett egykori Göcsej, mely ma már Zalamegye lövői, s zalaegerszegi járásával összeolvadva — csak névleg áll fent — hajdan kiszabott határok között létezett, szent István király ugyanis, Dux Haholdnak — kitől Hahót ugyan zalamegyei helység is nevét nyerte — ajándékozván azt, erről adott, s a pozsonyi társas káptalanban őrzött oklevelében így határozza meg annak területét: „Ista plaga qua intra fluvium Valliczka, Szala et Kerka est; et qua vocatur Göcshely.

Fekszik az északi szélesség 46° 16' és 47° 6' — keleti hosszúságnak pedig 33° 59' s 35° 52' alatt mintegy 10 □mtfdnyi, többnyire kisebb, nagyobb hegyekkel s szelid bortermő dombokkal borított területén. Határai: északról; a Szala folyam, s a Vasmegyéből bejövő szent-gothárdi hegyágazatnak dobrai láncolata; keletről: a Válliczka patak s a kapornaki járás; — délről: Lotenye tája a Muraközszel, — nyugotról a lövői járás Lendva vidékével. Lakói — körülbelül 25,000 — kizárólag magyarok. Nyelvök egykor egy nemo volt a palóczo kiejtésnek s nyelvészeti tekintetben jellemző szavakkal élt, de ma már az iskolák szaporodásával csupán a pákai parochiára szorítkozik az, hol, s még egyebütt is: lovak helyett luak, járás helyett; gyárás, Istók helyett Gyestók, sár helyett esér, dühös helyett dühös, verekednek helyett vlnak, hasadék helyett vigyor, munka helyett mika; furesa helyett fura, padlás helyett hél, gyertya helyett világ, halavány helyett hódét, kövér helyett zabált, sovány helyett hitvány, gyümölcs helyett gyümölcs, szilva helyett szija, tojás helyett tikmony stb. használtatik, de ezek Zalában Balaton és Sümegh vidékét kivéve kisebb nagyobb különbséggel másutt is hallhatók.

Történelmileg sok érdekes epizód lehet itt feljegyezni a középkorok ma már csak puszta romokból, vagy hagyományilag ismert pontjairól, melyek itt a hős Bánffiak, Csákok, Pethek, Eördöghök, Kerecsényiek fényes tetteihez

századokkal előbbre ragadják az ábrándos képzeletet. A 14-ik századtól a 17-ik századig Göcsej nagy része a lindvai Bánffiak birtokához tartozott, s még 1626-ban lindvai Bánffik Kristóf Zalamegye főispánja is bírta azt — de már ezután a Nádasdy családok látjuk annak birtokában, míg attól az csakhamar elesvén, — az jelenlegi birtokosa, az Eszterházy családé lett.

Mondákból állítják; mikép IV. Béla királyunk sajói veresége, s a Rugacsok felvidéki várában tartózkodása után a Dráván átkelendő — utját erre véve, s a göcseji ősréngetegek homályában egy ideig elrejtve lappangván — innét menekült Dalmáthion felé.

Annyi bizonyos hogy ezután koronkint királyi vadászok — venatores regii — gyanánt látjuk őket a magyar királyok udvarában fejértarisznya szíjjasan vadhussal kedveskedve megjelenni.

Nagyobbszerű s érdokes szarvas, őz, róka nyul (régi göcseji kiejtés szerint: bekecs), s farkas vadászatok napjainkban is tartatnak a bunyai és bóli vágásokban.

Mint már említém, főkereskedelmi cikk a bor, melyen kívül gubacs, gyapju, hamuzsir, bőr, gyümölcs kivétel is nagy mérvben eszközöztetik, de a vasuthálózatok mindinkább gyarapodása s különösen a kanizsa-trieszti vonal létesülése óta a füzlet mindezt háttérbe szorítja. Nagy mennyiségű tüzi, műipari, s hajófa vitetik ki innét naponta az állam, Európa s a világba szerteszt. Ezenkívül a zalaegerszegi hetivásárokat csakis a göcseji ember látja el tűzifával.

Főtermény a rozs, de buza, árpa, zab, kukorica s itt ott repce is természetlik.

Szarvasmarhái aprók, silányak, de lovai, különösen az ortaháziak, osertamellékiek, banokszentgyörgyiek híresek, valamint juhtenyésztése is — különösen h. Eszterházi majorjaiban a merino fajjal korszerűen kezeltetik. — Vannak évek, midőn makkja végtelen sok terem, s elgondolhatni, hogy olyankor a sertvés hizlalás itt nagy előnnyel jár.

Van több kőszénbányája s hamuzsir főzése is, s a mi egész Zalamegyének ritkaságai közé tartozik, van: Csesztragen kőszőrűkő, Novában szekérkenőcs gyára, Vetyenben üveghutája.

Addig is, míg a fentt elősorolt tárgyak részletes fejtegetésére alkalmilag visszatérhetnénk; szolgáljon e rövid ismertető vázlat a Göcsej vidékét csak halavány színek után ismerőknek némi tájékozásul.

Ki pedig a már nagy részben megboldogult göcseji szőjejtéről bővebb magyarázatot

zetben, mintha mindjárt összedölni akarna — továbbá a remek vízi játékok, számtalan mennyiségű szőkő kutakból összeállítva.

Hallein kis, meglehetősen osinos mezővároska, nagy terjedelmű sóbányákkal, melyek évenként 500,000 mázsát termelnek. E nagyszerű bányákat érdemes megnézni az utasnak. Halleinban a sóhivatalnál jegyet váltva, s 50 krért egy kalauzt fölfogadván; néhány óra múlva a „Dürrnberg“ hegy — ebben levén elágazva a roppant bánya labyrinth — gyomrából tér vissza az utazó, oly látványnak levén tanuja; — melyet életében soha feledni nem fog!...

Halleinból egy óra alatt, Kaltenhausenen át — mely egész salzburgi kerületben legjobb söréről nevezetes — Gollingba visz a hegyek oldalába vajt sziklaút. Oly szép, oly gyönyörű vidék ez erre, hogy a kéjittas szem nem tudja merre tekintsen!... csak is ily regényes tájon születhetett a germánok remek ősi dala, a mystikus „Nibelungenlied“ csodás alakjaival...

Gölling mezővároskától — hol alig tudja, az ember nyakáról a sok Führt — Ein-und Zweispännert lerázni, annyi kínálkozik — jó félóránnyira van a híres Schwarzbach vizesés.

Leirhatlan nagyszerű látvány!...

A ki atheista, — az jöjjön ide, s akaratlannul imára nyilik ajka, — a ki misanthrop, — jöjjön ide, ösztönszerűleg baráti segély jobban után nyujtja kezét!...

Ha gyalog megy az utas — mi legezészerűbb, s igen kellémes — Gollingból a vizeséshez, már kis félóránnyira hallja a roppant zúgó morajt, dörömbölést, mintha óriások akarnák darabokra zúzni a hegyeket. A fenyvesektől környezett vizesés fölött örökös ködpára lebeg melybe ezer szivárványt sző a napsugár, minden szellő lebbenésre megváltoztatva alakjait.

A kékes, kristály tiszta vizű Schwarzbach folyam egy tátongó sziklaüregből rohan elé, s 300 lábnyi magasról zuhan egyszerre alá, hol egy borzasztó szirtfalat átfurván; mely fölött

természetes hidat képez, ismét szem káprázó sebességgel másodszor hull a kavicsos mélységbe, párává zuzódván minden csöppje. Az első s második zuhany közti úr fölött egy karfakkal ellátott hidacska áll, honnét — a viz kettős esését egyszerre láthatván — legmegragadóbb a kilátás; de szédülős fejűnek nem tanácsos a hidra lépni.

A világ minden nemzetbelieitől látogatott vizesés körüli sziklákon számtalan név van részint bevéve, részint fölírva; magyart azonban csak kettőt láttam, az egyik: „Aloiz Somogy 1845“ egészen a zuhatag mély tölöserénél lent, — a másik: „Zichy A. 1861“ jóval feljebb az előbbinél, vastag fekete betűkkel feljegyezve.

Hosszasan időztünk uti társammal e nagyszerű természeti jelenetnél, s felejthetlen emlékekkel térénk vissza Gollinba, hol a tágas vendéglőben életemben először ettem zergehust, miről azonban nem sok dicséretet mondhatok, oly szaga levén, mint a kecskének.

(Folyt. köv.)

NÉMETH KÁROLY.

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

szépirodalom, kereskedelem, ipar, gazdaság, tudomány és művészet köréből.

Megjelen a lap legalább egy iven július hó 1-től kezdve minden hó 1-én, 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postáni szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt., félévre 3 frt. — Minden egész éves előfizető a lap tulajdonos kölcsön könyvtárát az eddig fentálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nyílt tőr egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábos Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. a bélyegdíjért 30 kr. fizetendő. — A beiktatási díj a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, úgy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Aurea simplicitas.

Folytonosak napjainkban a panaszok irodalmunk, különösen szépirodalmunk ellen; sokszor mondatnak el azok ép oly igazságosan, mint alaposan, illetékes és legtöbbször épen nem illetékes helyekről.

Ez utóbbi a criticasteria, mely valón oka lehet az egyedüli súlyedésnek, — ha csakugyan súlyednének — szerencsére azonban alapos készütséggel kritikuskaink vannak, kik nem „krajczáros bicskával” — mint Lauka ur fejezte ki magát — hanem éles elmével bonczolnak, gyógyítanak.

Mindamellettt vannak, kik Apelles vargájának fontoskodásával — „jupiteri szemöldököt vágva” mondani nem akarom, nehogy pogányosdiságomért anathemával sújtassam — bonczolás alá veszik — hogy hasonlattal éljek — a képet; mely ha bár nem is apellesi, de mindenestre olyan, milyet a varga csak látni, de érteni nem tud; és ezek minden irodalomnak vesztélyt rejtő álprófétái, ezek soh' sem tanítanak, igazítanak, építnek, az övék a sötétség és romlás világa.

Igaz igaz, hogy irodalmunkban sok a hézag — s midőn ennek okait nem ott keresem, hol rendszeren és feltületesen keresni szokták, engedtessek meg társadalmi helyzetünknel fogva elhallgatnom — de e hézagot betölteni az ugynevezett afterkritikával csakugyan nem fogja sonki sem, azon, úgy hiszem ki sem kételkedik.

Hogy irodalmunk néhány év előtt csakugyan szállott igaz, de hogy egy „Ember Tragodiája,” egy „Szépirodalmi Figyelő” és „Koszoru” mellett kigyót békát kiáltunk, s ne örvendjünk nagyon is látszó emelkedésének, ezt nem érthetem.

Ha van még parlag, úgy az a drámai tér,

bár ez sem egészen elhagyott, csak ott kezdjük meg, hol Katona elhagyta.

De czéломra indulok, ez bevezetés legyen.

Volt egy kor, midőn az eszmék, az igazságok, a kényszerboldogítás csuklyakoronázott igája alatt nyögtek; midőn egy Galilái csak sugva mondhatá „e pur si muove.”

Ez azon kor, melynek geniuszáról Jules Janinnal bátran elmondhatjuk: „inintelligente et formidable puissance, puissance occulte et sans nom; pareil á ce bourreau voilé qui monte sur l'échafaud pour faire tomber la tête d'un roi” és ezen befejezett király a gondolat-, az eszmévilág volt. — Ez azon kor, melyért még epedez néhány szív; ez azon kor, mely még egyrészt barbárság ellen hivatva épen a barbárság sötétjébe fojtá meg az óvilág hanyatlásából felderengő hajnalt; másrészt a kedélynek s így a művészeteknek szárnyát szegve, az ókornak ezekbeni „csendes nagyságát és nemes egyszerűségét,” mely materialis irányu volt ugyan, a spiritualismus sejtelmes homályába takarta és elnyelte.

Ez azon kor, mely a képző művészeteket különösen szolgálivá tevő, s melyet Heine „Über die neueste deutsche Literatur” művében oly találón jellemzett, felmutatván eredményét is. *)

A nyugözhetlen lélek reagált, s amint tárgultak kötelékei, alkotni kezdett, de a képzelem már babonák és ezernyi álhiedelmekkel volt megvesztegetve, s így műveleteiben új iskolát teremtett, a romantikát, — elhagyván az aurea simplicitast.

Nyereség ugyan a romantika, mert benne az egész erkölcsi világot tárgyul nyerék művészeink; de amennyit benne nyertünk anyagilag, annyit veszítettünk formáinkban.

*) E művet jó lenne olvasni az afterkritikának. Jönosa ember volt az a Istenben boldogult Heine ? ! !

Itt a kulcsa azon ömlengő szellemnek, azon részletező manának, mely az ujkor minden irodalmának hibája volt, hol nem annyira eszmék, mint epithetonok és költői figurák gazdagságában keresve a szépet, az arany egyszerűség bombastokkal cseréltetett fel; s ily állapotban mi természetesb, mint hogy a való érzésnek a ragyogvány-, ék-, hamis fényben vesznie kellett. Már pedig „si vis me flere dolendum ut primum tibi.

Mit sem szível kevésbbé a költészet a részletezésnél, mely az ideának körülírásában, ékecsítésben áll, magában hordván vizenyösséget s minden botlást.

Számtalan példákat hozhatnánk fel, csak egyet engedek magamnak — de kérem, ne tessék bevádolni Ximenes urnak — mert ismét a vak Moeonidára hivatkozom.

Ez a jó öreg bármilyen nagyszerű képet ad, pár szóval, de erőteljes vonásokban adja, p. o. ő azt mondja: „népek pásztora Agamemnon,” „a fehér karu Junó,” a felleggyújtó Zettisz.

Oh mennyire bujálkodnának leírásaikban „a dodonai és delphii mistériumok felelevenítésétől” féltők! — kik ugyan jól tudják magukról: hogy könnyebb volt Lisipposz szobakája, mint a misteriumok érvényesítése. — Hogy írának ők le azt, mint gyűjti Zeusz a fellegeket egy oszlopba, lefestenék azoknak színét a prizmatikus törések minden árnyalataival, megszámlálnák csipkéiket, hasonlítanak Poloniussal menyéthez, majd csetelhez, úgy, hogy mire véget érnének, a felhőkől zápor lenne, melyben az eszmé megfuladna, papírxok átáznék a vizenyösségtől s a főtárgy Zeusz elmosódnék.

Igy vannak ezek az urak az érzélem világgával is. Oly szépen leírják, mit nem éreznek, fájdalmaikat; hányat dobban szívük, matematikai pontossággal adják; mily gonosz a világ

TÁRCZA.

Gondviselés.

Gondviselés! ez az egy szó
Maga egy imádság,
Azok ajkán, kik e legfőbb
Hatalmat imádják.
De kik az érczbálvány előtt
Hajtják meg térdeik:
Szentségtörést követnek el,
Ha ajkukra veszik.

Mindennapi új Mi atyánk!
Ez most: pénz az Isten!
Mondják ki hát: hadd legyen az
Ajkon, mi a szívben.
Mindent leront, mindent terem
Mindenhatósága.
Pénn az Isten! ez legyen az
Ujkor imádsága.

Mi köze is volna ahhoz
A gondviselésnek,

A mit a szív — csak a szobben
Pénn legyen — elérhet!
Mért tokintsen áhitattal
A csillagos égre,
Kinek fénylő aranyat ad
A föld sötétsége?

Oly czélokhoz, hova a bűn
Vezet; mit segítsen,
A legfőbb jó, a titkos bünt
Megboszuló Isten?
Hol cselszövénny, hol nyers erő
Diadalra vezet;
Mért nyujtson a gondviselés
Titkos segédkezeti?...

De a miért kiolthatlan
Lánggal ég a kebel,
Hol nincs segély: mégis a szent
Czélhoz eljutni kell;
Hol egy magán áll a lélek
Megtörhetetlenül:
Az isteni gondviselés
Segít csak egyedül...

Az ily kebel, az ily lélek
Egyetlen imája:

„Segíts, ne hagyj, mindenható
Királyok, királyai!”
S ez imádság az égbe hat
És meg lesz hallgatva...
Gondviselés! ez az egy szó
Egy imádság maga.

CSEPELY SÁNDOR.

Kaposvári színház.

Január 22-én. Eg. Gábor ur vendégjátékaul Hamlet, Dánia hercege. Szomorujáték, írta: Shakespeare.

Shakespearenek „IV. Henrik király” aról azt mondja egy tudós: hogy „világnak ha minden azon korbéli könyve olvas is, elég ez egy; mert abban azon kor minden tudománya befoglaltatik. — Irt pedig Shakespeare 29. darabot, szomorú- és vigjátékot vegyesen; de sehöl sem lehet észlelni azt, hol gyengébb vagy erősebb: mindenütt egyerejtű, nagyszerűn tárgyalos, művészi.

elmondják — világos, hogy gonosz, mert nem hagy magán furulyáztatni, nem Hamlet: — mi fő, alig éreznék, s így bennünket érintésen hagynak.

Ez pedig mind az aurea simplicitas rovására esik.

Mert kevéssel sokat, és egyszerűn kell egyszerűt mondani a költőnek.

Ez az, miért a kritikusok küzdöttek és küzdenek; ez az, mit a romantikában elvesztettünk; ez az, miért oly nemeseen és nagyszerűn harcolt Lessing, úgy, hogy a német irodalmat nagygyá tevő; ez az, miben a bonus quandoque dormitans Homerust nem érte utol a „Gerusalemme liberata“, „Orlando furioso“, „Messias“ — ez épen nem — „Oberon“, szóval senki sem.

Midőn tehát egynémely szó a romanticismus kinövésait klasszikai példákkal metéli, illetéktelenséget árul el az, ki azokban kores pogányosdi tendenciákat betűz. Oh Deutsche! Uns fehlt eine gemeinsame Peitsche! RÉNYI.

II.

A nevelés.

„A természet rende szerint az emberek mind egyenlők levén: közös hivatásuk, hogy legyenek emberekké! S bárki is jól van erre nevelve, nem töltheti be rosszul azon kötelemeket, mik ide vonatkoznak. Szánják bár a növendéket katonai, egyházi, vagy törvénykezési pályára; az mit se tesz: a szülők e, vagy ama határozata előtt a természet arra hívja fel őket, hogy éljenek mint emberek. Élni! ez a feladat, mire tanítandók.“

Ezt mondja Rousseau! Ez a nevelés és tanítás örök alapelve.

S ez itt kimondott elv miként valósítható?

Csak úgy, ha fogékony szívökbe oltjuk a szeretetet minden iránt, ami szép, ami igaz, ami jó és emberi!

A nevelés — ez, s nem több, enélkül pedig szót sem érdemel; miből következik e kettő, hogy a nevelés szent, s elengedhetlen kötelessége mindazoknak, kiket a gondviselés gyermekekkel megáldott; s hogy ennek megfelelhessenek, kell ismerniök, tudniök, mi a szép, mi az igaz, mi a jó és emberi!

S még ez nem elég: de kell birniök a titkot, mi által minden a gyermekkel megszeretessék.

Ha e titok kitalálását a bölcséktől kellene várunk, még várhatnánk egy pár századig, míg ezek magas elmékedéseit minden szülő megérthetné; a bölcs anyatermészet maga megfejti ezt minden szerető léleknek: ugyanezért én csak ennek szavát akarom viszhangoztatni;

úgy mindenki megérthet, s csak annyit mondom, mit megtenni mindenkinek tehetségében áll.

Minden gyermek, bár aranyos öpösében, vagy szegény pójában ringassak is, úgy van születve: hogy szereti azt, mi szép, örömmel megteszi azt, mi jó — csak az erre vezető eszköz és mód ne hiányozzék.

A szép érzésére — egy eszköz van — a művészet, s ki áloán, a költészet; a jó fölmutatására — egy mód van — a családélet, s ki lehetne oly mostoha gyermeke a sorsnak, kitél mindkettő megtagadtnak?

Az első dal, mivel dajkánk elaltat — költészet; az első csók, mivel anyánk üdvözöl — a családélet: e kettő által kezdődik, e kettő által lesz bevégzett a nevelés dicső műve.

Miként?

Mindkettőnél igen világosan láthatjuk.

A mindennapi életből beszélek. Ki ne emlékeznék édes örömmel vissza a kis dajkamesékre és dalokra; a legelső zenére, mit hallott, a legelső képre, mit látott, a legelső elbeszélésre, mit olvasott?

A kis mese mint megragadá figyelmünket, mint el tudtuk egyszeri hallásra mondani; mint viszhangozt a dal, a zene; mint előttünk lebegett a kép; mi érdeklél s várakozással függünk a kis elbeszélésen?...

mint szerettük azt, ami benne szép és jó, — mint féltünk attól s gyűlöltük azt, mi benne rútt és rossz volt!

S mi volt dajkánk dala, ami elringatott? Petőfi gyönyörűn leírja:

„Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón' tele.
Most is hallom e dalt, elhangzott bár!
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Olvassa el e gyönyörű költeményt: „Szülőföldemet“ ha volna még, ki nem olvasta: s meg fogja érteni, hogy e kis dalok az egész költészet, — az értelemvilág legédeseb, legtisztább első hangjai...

S mi volt a kis mese, mit oly gyönyörrel hallgatánk? Egy egy kis gyöngyszeme azon nagy erkölcsi igazságoknak, miket később, a bölcsészet hosszas okoskodásai után is alig képes kimagyarázni.

S mi volt a kis zene? Egy egy kis forrás, a legtisztább s kimondhatlanabb gyönyörnek azon végtelen folyamából, mi soha ki nem apad, s lelkünket e gépvilág, s munkazörej zajos hangzavarából a legváltozatosabb öszhangzatba olvasztja át.

S mi volt az első kép? Szemléltető megtestesítése egy egy gondolatnak, egyöntetű egésze azon részleteknek, miket a legékesebb szavak, s fejtegető magyarázatok után is alig volnánk képesek felfogni.

Mi volt az első elbeszélés? Egy kis világtörténet, miben a szép és jó hiányoz, az igaz büntet és jutalmaz.

Hogy a gyermekvilág szebb, szebb tárgyait, s játékeit elősoroljam: nekünk voltak együtt véve mindezek?

Szeretetre ébresztés a szép — tehát a költészet, zene s festészet — szeretetre ébresztés a jó — tehát a történet — szeretetre ébresztés az igaz — tehát a bölcsészet iránt!

Igy minden élet, minden tudomány, még a legelvontabb számban is megtalálja a maga szép és kedves alakját; ugyannyira, hogy ki ily nevelésben részesülhetett: kedvvel s szeretettel lép a tudományok azon szentélyébe, hol a hangok, színek és képek lassanként elmúlva, eltűnve — magát a tiszta igazságot szemlélteti!

Mily tiszta forrás ez az élet örömeire, mily szép alkalom ez a legnemesebb élvékre?

Igy lehet, így kell a szépet, s a szép által a jót, a jó által az igazat megszerettetni; s ki ezt így megszerezhetni szerencsés vala; azt ne féltsetek!

Az nem fog oly élvéket keresni, miket egy erkölcsi, szívvel és észszel megáldott lény gyötrelmek tart. Nyugalmas óráiban az fog irni, vagy olvasni költeményeket, fog játszani vagy hallgatni gyönyörködötő zenét, fest, vagy szemlél gyönyörű képeket, tanulmányozni fogja az élet vidor bölcsészetét a történet szebb jeleneteiben, s a bölcsék szívhezszólóbb gondolatiban. (Folyt. köv.) CSEPELY SÁNDOR.

Veszprémmegye, jan. 28.

Sajnálom, hogy ismét magam maradtam a Veszprémből levelezés terén. Levelező társam föllépése valódi szükség volt, mert megyénk központját, az ot-tani társas életnek közérdekű mozzanatait csak is ő kísérhette volna figyelemmel, az én vidéki tartózkodásomat ő élénkíthette volna meg a központ szép virágival... és így az ő visszalépése veszteség! — Táplál is a remény, hogy levelező társam elhatározása nem ingathatatlan... s csak az az ok is rábírandja a levelezői tollnak ujjal leendő fölvetőlére, mert nélküle a szárnyaknak nem lesz mire támaszkodniök, mikor harczra kell kelniök a társas élet fordeségei és a soknemű visszaélések ellen.

Nem is nyulok bele a társasélet darázs-fészekébe, különösen most, mikor hiányi- és fogyatkozásaiért egészében a társadalom nem is okolható, oly körülmények idézvé azokat elő, melyeket elhárítani nem áll hatalmunkban. Ha a társas összejövetelek a ritkaságok közé tartoznak, ha a családok önmagukba zárkóznak, s érintkezéseik alkalmával is hiányzik az életető szellem: a bizalom... ennek nagy részben a körülmények az okai. Ki sokszor csalódott — az nem egy könnyen hisz... s mert sokban csalódtunk: a bizalom elköltözését, a társadalmi élet élénkségének elvesztését nem lehet hibáinkul róni föl. S ha a társadalmi élet élénkségét károsan hat vissza a közügyekre, vállalatokra, szellemi s anyagi jövedelmekre... mert csak ott emelkedhetnek ezek is igazán, hol az ezek emelésére irányított eszmék megvitattnak... a társadalom csak annyiban okolható, hogy a nehéz helyzet nyomasztó hatása alatt is emelkednie kellene,

Ez a romantica iskola Prometheosa, az óvilág csendes nagyságával s nemes egyszerűségével formáiban, a középfok bölcséletén át kilép az ujkorba, feladatot tűzvé ki műveiben a tudósok és bölcselőknek, melyek ezeket bámulatra ragadják. — Előtte nyitott könyv az ember lelke, ő megszámlálta a szívek rostjait, ő kimerítette az erkölcsi világot, mert jellemeiben nincs egyed mely ne létezett volna vagy nem léteznék.

Ha műveinek ismertetése lenneszándókom, számot kellene vetni magammal hogy a kötetekben commentározhatás nagy munkájába foghassak; ez nekem nem céloim sem erőmben nem fekszik.

Mit azonban azon tudós ur IV. Henrikről mondott, bátran és leginkább alkalmazható Hamletre.

Oly bílvös, oly sejtelmes, mi ezen az egész művön elterjed, hogy szerzőjének prófétai lelkéről alig marad kétségem; oly mélyen buvár-

codik az ember kebelében itt Shakspeare, hogy évek fejthetik meg csak, évek, melyeket gondolkozás és tanulmányozásában töltünk.

És ezért épen üdvözölhetjük Egressy úr játékát, hogy sokakat e hosszú uttól megszabadított, minket pedig, kik annak világítatlan ösvényein bolyongtunk, felvilágosított, s a nagy mester kötötte csomót előttünk megoldá.

Kis színpadokon szokás az 1-ső felvonás első jelenését, sőt magát a 2-ik jelenést is kurtitva adni; ez oly rövidítés, mely a kevesbbé avatottaknak Hamletet nyeglegéssé, azoknak pedig, kik Shakspeare-t ismerik, botránnyá teszi.

Nekünk épen azon szerencsétlenségünk volt Hamletnek első előadásakor, mi azonban most nem törtévéen igen bőven kárpótolt, ez által Hamlet jelleme is a nézők előtt előnybe lépén.

Nagy volt Egressy e napon, és illusztrációiból nem egy Shakspeare commentátor tanulhatna még.

Hamletnek Opheliávali viszonya — ha a darabot olvassuk — nem engedi még csak sejdíteni sem ama mélységet, melylyel csakugyan kelle érezni a szerető Hamletnek, hogy csalatkozván Ophelia szíve egyenességében, alkeseledésben azt kérdezze tőle: becsületes vagy? stb.

Egressy úr e helyet nagy játékaival mint egy millió csillárok fényébe helyezé.

A Shakspeare olvasók — fájdalom kevesen vagyunk — megértének, ha Hamlet e jelenetét homályosnak tartám. Igaz ugyan, hogy ott a szenvedély szava, melyből Hamletet kitalálni lehet; de ki találja ki mindenütt Shakspeare-t?

Egressy úr lélekemelő játékának, második fénypontja a híres „Jonni vagy nem lenni“ volt, az az hogy Opheliávali jelenetét itt kezdé értelmezni, míg az egészet megkoronázva, az anyávali jelenetben oly nagyszerű lett hogy, szíveinket mindnyájan elejtők és átszellemültünk; e nap az holott kezdődött büszkeségem nemzetem színésze fölé.

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

szépirodalom, kereskedelem, ipar, gazdaság, tudomány és művészet köréből.

Megjelen a lap legalább egy iven július hó 1-től kezdve minden hó 1-én, 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postáni szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt., félévre 3 frt. — Minden egész éves előfizető a lap tulajdonos kölcsön könyvtárát az eddig fentálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nyílt tőr egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábos Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. s bélyegdíjért 30 kv. fizetendő. — A beiktatási díj s a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, úgy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Sebeink.

IV.

Nem biztos a személy- és vagyonbátorság.

Már e néhány szóra is elszorul a kebel; kétségbe esik az egyéni, családi nyugalom, s a legedzettebb türelem is ily szavakra fakad: muljék el tőlem — ha lehetséges — e keserű pohár!

Több már fél évtizednél, hogy a társadalom e réme ellen küzdünk, felhasználva erőt, kitartást, türelmet, pénzt; mind hiába! a maró, gyilkoló seb oly mély, hogy gyökeréhez eddig nem férhetünk!

Az van megtámadva, mi az államéletben egyik legnagyobb szentség: biztosítani életet és vagyont; mert hol e kettő van megtámadva, ott nem lehet csudálni, ha a társadalom (mert hite, nyugalma, jóléte forog kockán) alapjában rendül meg!

S csudálatos! Somogy, Baranya, Zala majd egészben; Veszprém- és Tolnamegyék egy része állják, szenvedik a sarzot, míg a haza számtalan vidékén csak hírből ismerik.

Tán a hatóságok nincsenek ébren? tán a bűnök büntetése késik?

A hatóságok minden erőt megfeszítenek a gonosz kiirtására. Csendörök, pandurok vérzenek el a megye szolgálatában s mások személy- és vagyona védelmében. Több békés polgár lett már bátorság- vagy ellentállásának áldozata. A hatalom igen is kiterjeszti karját; kutat, véd, irtja a fenét, — s mindezek dacára az óriáskigyó, mely megyék nyugalma nehezedik, legfeljebb meglankasztva, de feje még mindig nincs megtörve!!

Nem késik a bűnök büntetése sem, sőt keményen fenyítetnek. Érezzük: hogy a gyógyíthatlan seb késsel vágandó ki.

Hány vidéken állítottak már akasztófát, mely előtt a megátalkodott, gonosz vakmerőség nemhogy szemet hunyt volna, hanem dacolt. A haramialélekből kihalt — ha ugyan volt benne, a jobb rész, s megmaradt tulajdonaul az, mely nem ismer Istent, szeretetet, — hanem önkárhozatra öl, pusztít, rabol, nyugtalanít!

Amely rossz ember egyszer megkezdte a

bűnököt, az levetkezett minden emberi érzelmét; megátalkodott, makacs; nem féli a törvényt, nem tiszteli embertársának nyugalomát; s midőn azt mondják neki: készülj, mert meg fogsz halni, — ezt feleli rá: rég óta készen vagyok rá, s megy hidegen!

Mily mélyre süllyedése az erkölcsnek! a lelkeknek mily romlottsága, melyet meg nem gyógyít istenfélelem, törvények szigora; nem azon szent kötelék öntudata, mely embert — emberhez köt!

S különösen napjainkban észlelhető e mélyre süllyedés, mert a múltban láthatánk akár hány megtérő bűnöst, ma alig egy-kettőt!

Hogy ne csak ökor- és sertvéslapások, a szegénylegényi requisitók legyenek divatban e megyében, hanem halljunk vakmerőbbnél — vakmerőbb gonoszság, büntényeket, — előáll valami Patkó nevű egyén, a hajdani megyei gyáva sertés- és — lótolvajból, a szerencse által emancipált országos gazember; s végig rabolja a helységeket világos nappal; hol árulást tapasztal, statáriumot tart maga; foszt, gyilkol, rettent. Egy pimasz, hajdan betyárnak is nyulszivű, kit szerencséseje vezérel, nem esze, a sikerült vakmerőségek bátorra tettek.

Mióta e rablógyilkos grassál, azóta kétszeresen érezzük a csapást.

A birtokosnak nincs nyugodt éjszakája, ha nagyobb veszély nem éri, legalább is megrequirálják.

A tőkepenzes (ritkaság, de azért van) retteg; s kétségbe esik a lelkész, tudván: hogy a haramia előtt semmi sincs szent.

A szegény izraelita sok helyen plane földönfutóvá akar lenni, míg a Rinaldó-Rinaldini hol itt, hol ott terem, mint a mesebeli ördög!

Hogy a mindent megfeszítő hatóságok intézkedései mellett is eddig törbe nem esett, — oka: mert a népsöpredék, a pásztorok egy része vele egyetért, kiktől friss forrásból nyeri a híreket, s így kijátzza a legközvetlenebb hatósági rendelkezéseket.

Annyit azonban bizton mondhatunk, hogy legvakmerőbb legényei már megfogytak, s maga a rablóvezér is eltűnt a napfényről, mióta a

katonai rögtönítelő bíróság fölállítása közhírré tétetett; legalább e naptól fogva se hirt, se hamva. Hova tűnt, mi lett belőle, senki sem tudja.

Mi pedig hálát adunk az Istennek, ha napjaink ez egyik csapásától megszabadulunk, mert e gazemberek grassálása valóban nagy és mély seb volt rajtunk.

ROBOZ.

II.

A nevelés.

(Folytatás.)

Ne mondjátok nekem, hogy ezt csak az urak s urfiak tehetik: ha nem mind is, egyiket másikat megteheti szegény, gazdag egyiránt, talán az egy festészetet kivéve, a dal, mese elbeszélés, zene — oly virág, mely nem csak az üvegházakban, de a mezőn, a pusztán is virágzik. Nincs szebb mint a népdal, nincs igazabb s erkölcsösebb, mint a népmese s elbeszélés, nincs egyszerűbb, gyönyörködtetőbb, mint a népzene.

Csakhogy a kik azzal dicsekedtek; hogy a nép írói vagytok, ne vonjátok magatokat a nagy városok falai közé — de éljétek a nép között, s úgy irjatok, hogy ezt neveljétek; azok pedig kiknek a legszebb s legmagasabb hivatás jutott e földön, ne csupán az által kívánják kiérdemlenni a legtisztelendőbb nevet — hogy elzárkozva a néptől, vagy ennek csupán anyagi foglalkozásába merülve — csupán hirdetik az igét; hanem testesítsék meg ezt, éljenek a nép között, legyenek a szülők nevelői — hogy ezek megtanulhassák, miként kell a szépre, jóra, s igazra nevelni gyermekeiket.

Ez a nevelés, vagy ha úgy tetazzik, a nevelésnek mindenki által gyakorolható művészet; a mi csak akkor lesz egész, valódi, és bevégzett; ha ott van melette

a családi kör.

Az egész világ ad-e annyi jót, mint itt a munkás, erkölcsös, vallásos, egymást s hazájukat szerető szülők szerete, a kedves testvérek jó rokonok, őszinte barátok társasága?

Ne mondjátok nekem, hogy ily családéle

TÁRCZA.

1863.

Egy év lettint, s az ujnak reggelén
Imába olvad át hő érzetem...
Hozzád rebegnek ajkaim fohászt
Hatalmas ur, atyám, szent Istenem!
Deríts reánk ez évben oly tavaszt
Mely várt virágokat tenyész, fakaszt.

Áldások Istene! az, amiért
Hozzád imádkozom — nem földi kincs,
Nem esdek én előtted jó atyám
Azért, minek való értéke nincs.
De kérlek: add a szellem kincseit,
Íly kincs a vész ölen is idézti.

Nem csügged az, ki még hisz és remél...
Hit- és reménynyel áldj meg engemet...
Ha zúg a vész: ezeknek szárnyain

Emeld föl a vésznek lelkemet.
S szívem hitéből új erőt merit
Ha sors csapása vérzené föl itt.

Adj oly hitet — mely szebb jövőbe néz —
S a múlt ölébe vissza nem tekint,
Mely látja: mily magasatosan ragyog
Az Isten-arc az emberen megint.
Mely látja fölragyogni képedet
Az emboren — kit lelked úgy szeret.

Uj lelket és szívet teremts belénk,
Emeld föl a leűlyedt szellemet.
Erő te vagy — akarnod is elég
S mind visszatér az, a mi elveszett.
Nem hord az ember szolgálócsokot —
Mivé te alkotád: leend szabad!

Az észörönek fénye föllobog,
Meg lesznek őrve a nagy szellemek.
Lelkünk előtt a gyász övezte múlt
Csak mint a rémes álom úgy lebeg.
S hívő szívünk áldást rebeg reád
Ki az időket megváltoztatád.

Uram! te benned nincsen változás!
Miként mi — úgy ez is alattad áll,
Te alkotád törvényét, s hol forog:
Te általad van szabva a határ.
Ha szólás: tavasz derül a tél után
S virág mosolyg a holtak hült porán.

Óh szólj: a tél után legyen tavasz,
S a szent ügyért sirójba szállt porok
Fakaszszanak virágot a dicső
Jövőnek — mely után szívünk dobog.
Adj Istenem dicső magyar hazát
S szívem — e honfiszív — imádvá áld.

PAP GÁBOR.

A baglyokról.

Nem követeljük ugyan, hogy a baglyokról rosz véleményeket egészen tisztázhassunk, csupán azon körülményeket kívánjuk feltüntetni, melyek alkalmasak legyenek az elítéletek részbeni megszüntetésére.

csak a gazdagok része! A munka, erkölcs, vallás, szeretet, rokonszív, barátságos lélek, a kunyhóból is palotát alkot magának. A munka megszerzi a kellő anyagot; az erkölcs megtanít ennek kellő élvezetére, s megtakarítására; a vallás erőt ad a csüggedésben; a szeretet megóv a kicsapongástól s telhetlenségtől; a rokonszív s barátságos lélek segít ott, hol magunk elégtelenek vagyunk.

Ez mind megannyi családi örökség, miből csak a nevelés által kaphatjuk ki osztályrészünket! S csak az a szép, az a gazdag család, hol a legszebb, a legrágább osztályrészben minden tag egyformán részesül!

De le a fátyollal! A családeletben nem örökségek már ezek! Az atya és anya egyedüli törekvése, hogy pénzt, s birtokot hagyjon gyermekének örökül; ezért elzárulnak a ház ajtai a rokonok s barátok elől; a munka csak ez örökség gyűjtésére van irányozva, s az erkölcs, s vallás csak annyiban talál helyet, a mennyiben ennek útjában nem áll, a szeretet pedig a ház falain túl nem terjed!

Az ifju arra számít: a leánynyal mennyit kap; a leány azt nézi: az ifjura mennyi jut! Ily családokból így alakulnak új családok...

Mikor a legszentebb örök kapocs megkötésénél, egy új család alkotásánál a valódi neveltségnek, mit az erkölcs, vallás, szeretet, szív, barátságos lélek, s két munkás kar egybefűzése alkot — csak ennyi értéke van; a nevelés, mit annak neveznek csak üres szó, család máz, minek csak a birtok ad értelmet, s az arany ad vakító fényt.

Ez árnyképe a nevelésnek! Fényoldala pedig örökre az marad, ha a költészet-büvös hatalma által, a gyermek s ifju lélekben — úgy mint röviden körvonalozám, fölbresztetik a szeretet, minden szép, jó és igaz iránt; s míg a nagy világ forgószele ez isteni lángot oly hamar kioltja: a családi kör, e kis erkölcsi világ — az erkölcs, a vallás, a szeretet, rokonszívek s barátságos lelkek buzdításai által növelve, félre-csapni sem engedi.

A háza, a család, az emberiség áldása van azok emléken, kik nevelés által ily örökséget hagynak osztályrészül gyermekeiknek; előbb utóbb sirjokra fog nehezülni az átok azoknak, kik gyermekeiket e szent örökségből kitagadva, csak oly kincseket, oly vagyont hagynak magok után, miken a neveletlen utódok hazug környék közt osztoznak!

Ily varázshatalma van a költészetnek s családeletnek a nevelésre, mit a száraz tanítás, mi csupán az értelmiséget veszi igénybe, s a nevelőintézetek, hol a családiaság ki van zárva, soha nem pótolnak.

A zalai gazdasági egyesületről.

Tuboly Viktor ur által ezen közlöny folyó évi 1. számában közlött „észrevételek a zalai gazdasági egyület érdekében“ kétség kívül azon meleg hazafiúi érzésből fakadtak, melylyel ezen megyei intézet iránt mindnyájan viseltetünk.

Majdnem egyedüli tér, melyen érdemmel

Együtt ember előtt a bagoly baljóslatu madár, szövetségese a sötétség fejedelmének, s ennél fogva utálatos s gyűlölendő lény.

De bármit higgyenek is — nem oly rut madár ez! Komoly arckifejezése, ünnepélyes gondolkodó külseje, komor öltözete, melyen a félszinek, a halvány árnyéklatok mint egy légyottot látszanak magoknak adni: a művészeti érzet dolgában minden eretnokségtől ment görögökre is oly nagy hatással volt, hogy őt t. i. a baglyot tulajdonították Minervának.

A bagoly családi erényei, és kicsinyeihez való nagy ragaszkodása, házassági hűségéért is kitűnő állat.

Tapasztalás bizonyítja, miszerint ez állat, míg rendes időben könnyen szokik a fogsághoz; fészkeléskor megszélidíthetlenné látszik; ilyenkor vad, szomorú, és nem eszik semmit, míg végre elvesz. Faloni fészkekből elvételén anöstyény a hátramaradt kicsinyeket kétszeres szor-

és haszonnal működhetünk és ha ezt elhagyjuk, önmagunkat hagynók el.

Nem esoda hát, ha magányukban is gondoljunk egyik fő tárgyát ezen intézet ohajtott felvirágzására képezi, és mivel közügyben, mit érünk nyilván is elmondani gyakran kötelességünk: ohajtanám azért, ha jelenleg, midőn ezen tárgy hírlap útján megpendített, többen, és különösen megyénk gazdatokintézei is felszólalának.

Mert ha csakugyan áll az, hogy a közönségben némi csüggedés mutatkozik, mely azonban némely intézkedések által könnyen orvosolható; akkor a közönség érdekében, sőt kötelességében áll, ezen intézkedéseket minél előbb alkalmazni; ha pedig a hiba mélyebben, talán önmagunkban rejlenék, ez esetben — a közmegevitás önisméretre vezetne, mi siker nélkül maradni, szinte nem szokott.

Nem érzem magamat hivatva az egyesület eddigi működése fölött bírálatot tartani, de annyit úgy hiszem, igazsággal elmondhatok: miszerint az intézet eszmében közlekedéssel fogadtatott, tetemes pártolással megalakítottatott, és azóta egyes lelkes hazafiak munkássága által tartatik életben, kik fáradaimaik jutalmát a kivivott eredményekben, és a megye határán túl is nyilvánított közlekedésben fogják feltalálni; míg más részről sokan, mint magam is, keveset, vagy semmit sem tehetünk az egyesület érdekében.

De így szokott ez lenni minden nagyobb testületknél — a közügyek vezetése mily studiumot, az előzményben jártasságot, a munkálódásban folytonosságot kívánván, és ezt mindig egyik tag egyénenként nem teljesíthetvén, a munka sulya egyes ügybarátok vállaira nehezedik.

Oly testületknél, melyeknél a kitűzött cél ekkép is elérhető, ez nem nagy baj; de a gazdasági egyesületnél mély és gyökeres bajja változhatnék, mert nagyszerű feladatainak létesítése folytonos összeköttetést tevén szükségessé a nagy közönséggel, miután aránylag kisebb szám vesz részt az egyesület munkálódásaiban, mely minden buzgó törekvése mellett sem eszközölhető, hogy a nagy közönség kívánalmairól és szükségéről az egyesület — ennek működéséről pedig a nagy közönség folytonosan tudomással bírlasson; csakugyan mindkét részről oly izolált állapot következhetne. Se, mely csüggedést okozhatna az egyesület körében.

Azonban az eddigi jelenetekből a nagy közönséget részvétlenséggel vádolni nem merészelhetünk senki, azon szeretettel és pártolással viseltetik intézete iránt, mint viseltetett eddig, és a tapasztalatok csak azt ültetik ki, hogy a nagy közönség helyzeténél fogva, gyakran neveshet részt a tanácskozásokban, és hogy a megkívántató szoros, folytonos összeköttetés az egyesület és közönség közt nem létezik kellő mértékben.

Csakis ez azon egyedüli baj, melyet véleményem szerint orvosolni kell, és miután e részben a közlönyök sem segítenek teljes sikerrel,

galommal etette a him. De a fogoly nőstény, megfosztva övétől, minden étket érintetlen hagyott, s már majdnem éhen vészett el; midőn végre visszavitték fészkébe, és elhőzták a himet. Ezt is, hasonló előzmények után vizsgálta kellett vinni fiaihoz, és ime másnap az egész család elűnt. Mivel azonban a kicsinyek röplésre képtelenek voltak, az öregök módot találtak más helyre szállításukra.

Végül a baglyok hasznos állatok: egerek, gyíkok, pókok, sáskák és patkányok nagy seregét elpusztítják. Egy természetbúvár bizonyítása szerint, ha fiaik vannak: mindenképpen 12 — 15 perczen egy egeret hoznak a fészekbe. Sa részeket megvizsgálva, miket ez állatok az emésztés után hátrahagynak, mindegyikében hat-hét egér csontvázát találhatni; tartózkodási helyökön pedig e hátrahagyott részekből egy-egy mérő van.

Igaz ugyan, hogy a bagoly megtizedeli az éneklő madárkák seregét, melyek a legnagyobb

legezészerűbbnek vélném T. V. ur által is felhozott gazdasági kerületek felállítását.

A gazdasági kerületok jókönyvű hatással lennének mind az intézetre, mind az egyes gazdaságokra nézve, ez utóbbiról eszmélalmaz elkerülése végett más cikkben kívánván szólni,*) az egyesületre vonatkozva; egyszerűsítének annak eljárásait, megkönnyítének az alapszabályokban kitűzött feladatok létesítését, és ami földolog, biztos, hatalmas organumul szolgálának az intézet és közönség közt szükséges összeköttetés folytonos fenntartására.

A kerületok felállítása a legtágasabb alakban történhetnék, nem szükségeltetvén az egyesület részéről egyéb, mint járásokként néhány tagnak kiküldése; kik vidékenként a gazdákat maguk köréből egy elnök választására hívják fel, de azon szoros kikötéssel, hogy annak felszólítására évenként nehányszor gazdasági tanácskozásra összejöni magukat kötelezik — épen azon modorban, mint a vízszabályozási társulatoknál szokott történni, — minden további szervezés magukra a kerületekre bízotnék, mert gyakorlati téren annak, mi életrevaló, önmaga erejéből kell kifejlődni.

Tudom, a legszentebb eszme is csak kis occupatio által nyerhet életet, de még akkor is, ha a kerületok létesíthetők nem lennének, jónak tartanám annak megkísérlését.

Nincs talán működési tér, melyen egyetértésre, kölcsönös segedelemre oly nagy szükség lenne, mint a gazdasági téren; mert amibár lehetnek számosan, kik függetlenségüket épen abban találják fel, hogy pacificus ösi telkeikkel azt teszik, mit tenni nekik tetszik, és elvük senki gazdaságába nem avatkozni, de az övékbe se szóljon bele senki — de nincs igazuk — egyes erő a gazdasági téren nem nagy haladást tehet, sőt ha van is kiváló erő, mely pályát bír, és saját új kört alakít maga körül, a közrendetlenség és tespedés között, ez is alkotójának megszüntével el szokott enyészni — itt csak tömeges haladás törhet előre és tarthatja meg a már egyszer kivivott tért.

Ha tehát haladni akarunk, szükséges kerületenként egyesülnünk, melyeknek alakítása sem idő-, sem pénzbeli áldozatot nem igényelvé, csak akarat hiányán szenvedhet hajótörést, és hol akarat nem léteznék, ott a világ minden gazdasági egyesülete sem fogna a gazdákon segíteni — és ekkép legalább tisztába jöhetünk önmagunkkal.

EGY FALUSI GAZDA.

Pesti levelek.

XV.

(Február 12-én).

(Pénztelenség, pangás. — Panaszok. — Burgonya-estélyek és magyarázatok, meg egy kis fácska. — Készpénz és hitel. — Rögöni és sohase fi. — Ingyen s puff! — Kereskedelmi egyszerűség. — Kontók és kontósok, azok, akik régen adtak el valamit. — Tánczolás és tánczoltatás. — A hölgyek kedves divatlapja a „Hajnabanda.“ — Bálók. — Sárga volt a terv s feketévé lőn. — Hajdan mégis vigabban voltunk.)

(R. F. I.) Akármerre járjon most az ember, a közel, vagy távol fekvő vidéken, sehöl sem hallhat egyebet, mint az örökös panaszt a folyvást tartó pénztelenség fölött.

Szívesen várja a

Szerk.

gyűlöletet tanusítják iránta; de ki tudja, nines-e az a gondelve, hogy némely faj elszaporodásának gátot vessen. A mi rokon- vagy ellenszenyű, sőt okoskodásaink is gyakran ellentétben állnak a teremtő tervével; és jól meg kell fontolnunk, mielőtt valamely kerekét elmozdítunk, minek segélyével a természet az általános egyensúlyt föntartja — Pusztítsd el a verebet, és mezőink telve lesznek kártékony férggekkel, melyeket a verebek láthatlanokká tesznek.

Pusztítsd el a baglyot, s gabonáinkat a földi egér, vagy a veréb fogja elpusztítani.

Nem lehetetlen, hogy ha a bagoly a sötétség helyett fényes nappal töltene be hivatását: ép úgy tiszteltetnék, a mint most megvettetik; és azzá lett volna nálunk, ami az egyiptusiaknál az Ibisz.

Közli: C. K.

